یادداشت

بەشی ٣٨

ئەنوەر سوڵتانی

<u>پێنج شەممە، ٢٠١٧/١٠/١٩</u>

شانۆی سیاسەتی کورد

ئەوەی لە چەند ڕۆژی ڕابردوودا ڕووی دا، هیچ نەبوو جگە لە کارەساتێکی گەورەی مێژوویی تەنانەت بە پێوانەی کوردستان، کە هیچ ساڵێک نەبووە چەند کارەساتی لێ نەقەومابێت.

کارەکە بە خاوی و نەزانی و تێنەگەیشتنی بارودۆخی سیاسی ناوچە و جیهان دەستی پێکرد، بە خەیانەت درێژەی کێشا و بە کارەسات کۆتایی هات.

سەرەتاکە بێگومان دەگەڕێتەوە بۆ هەڵەی ڕێبەرایەتی کورد و پێش هەموان و زیاد لە هەموان سەرۆکی هەرێم. ئەو بە گوێرەی هەڵسەنگاندنی ڕۆژنامەنووسێکی بیانی، "دەستی دایە ڕووبەڕووبوونەوەیەک کە توانای بردنەوەی نەبوو." ئەوە خۆی بەردی بناغەی کارەساتەکەی دانا.

ئێستا دەزانین کە وڵاتانی دراوسێ بە تایبەت تورکیا لەمێژ بووە چاوەڕوانی هەلێکی وابوون کە هەڵەیەک لە لایەن کوردەوە سەر هەڵبدات و ئەوان بیقۆزنەوە. قسەکانی ئەردۆغان لەو ماوەیەدا پیشاندەری ئەو ڕاستییەیە کە ئەوانیش و ئێرانیش وردە وردە لێگەڕاون بارزانی پلانەکەی بەرێتە پێشەوە و ئاستەنگێکیان بۆ دروست نەکردووە بۆئەوەی لێی پەشیمان نەبێتەوە و دەرفەتی پێویستیان بۆ بەڕێوەبردنی پلانەکەیان بداتێ. هەموو ئامادەکارییەکیشیان لە ناو خۆیاندا کرد، تورکیا لە ڕێگەی ئێرانەوە عەبادی و حکوومەتەکەی لەگەڵ خۆیان خست، ئینجا کاتێ کە گشتپرسییەکە کرا، وەک سێ گورگی برسی ئامادەی هێرش، بەربوونە گیانی کورد و ئەو کەیانەی کە بووی. ئیتر ئەمڕۆ ناوێک لە حکوومەتی هەرێمی کوردستان ناهێنن و وەک سەردەمی سەددامە زێرە کردوویانەتەوە شمال حبیب!

دۆخی ئێران لە تورکیا ڕوونترە. هەوڵی خامنەیی و قاسم سولەیمانی لە تێکشکاندنی حکوومەتی هەرێمی کوردستان وەک بەرگر و ملۆزمێک بۆ پێکەوەلکانی ئاڵقەکانی زنجیری هیلالی شیعی سەرکەوتوو بوو. ئەوان بە هیچ شتێک جگە لە لابردنی ئەو دیوارە ڕازی نەدەبوون و ئەوە زیاد لە دوو ساڵە بە هیوای تێکشکاندنی دەسەڵاتی سەرۆکی هەرێمن.

ئەمریکییەکان باوەکوو ئێستاش هەر بێدەنگن، بەڵام وێدەچێت لەوە ناڕەحەت بن کە ڕووسیا دەستی خۆی خستۆتە ناو بیرەنەوتەکانی کوردستانەوە و ترامپی بازرگانی ناسیاسی کەڵکی لە دەرفەتەکە وەرگرت و بۆئەوەی سزای حکوومەتی هەرێم بدا چرای سەوزی دایە حکوومەتی عەبادی و هاوپەیمانەکانی واتە ئێران و حەشدی شەعبیی قاسمی سولەیمانی. ڕاگەیاندنی بێ لایەنی لە لایەن ئەمریکاوە لەو ڕۆژە چارەنووس سازانەی ١٤ تا ١٦ ی ئۆکتۆبردا، مۆڵەتدان بوو بەوان و بە تورکیای هاوپەیمانیان بۆ ئەوەی ئامادەکاریی پێویست دژ بە کوردستان پێک بهێننو بە بێ ترس بەڕێوەی بەرن.

ئورووپا و نەتەوە یەکگرتووەکان لەو سیناریۆیە ئاگادار بوون بێ ئەوەی دەورێکی ئەوتۆ لە بەرگریکردنی بەرێوەچوونی ببینن. ئەوان کەوتنە شوێن سیاسەتی ئەمریکا گەرچی لەعەینی کاتدا نوێنەرەکانیان هەوڵیاندا کاک مەسعوود بهێننە سەر ئەو باوەڕەی دەست لە گشتپرسی هەڵبگرێت، بەڵام هەر ئەوەندە و ئیتر کاتێ کە ڕووبەڕووی پێداگرییەکانی ئەو بوونەوە هیچیان نەکرد، نە باس لە دیموکراسی کرا، نە مافی دابینکردنی چارەنووس و نە جاڕی جیهانی فلان و فیسار. هەمووان دانیشتن و بەبەرچاویانەوە هێرش کرایە سەر کوردستان بێ ئەوەی ڕەنگدانەوەیەکیان هەبێت.

ئاشکرایە هێشتا هەموو لایەنێکی مەسەلەکە ڕوون نەبۆتەوە بەڵام ئەوەی ڕوونە، ئەوەیە کارەساتێکی مێژوویی ڕوویداوە. ئەرکی ئێستای بەرێوەبەرانی ناوخۆیی کارەساتەکە ئەوەیە بە بێ درۆ و فێڵ لایەنە تاریکەکانی بۆ خەڵک ڕوون بکەنەوە و لەوەش گرنگتر پێ لە خەتای خۆیان بنێن.

کاک مەسعوود بێگومان هۆکاری سەرەکی و هەربۆیەش خەتاباری سەرەکی ڕووداوەکانە. ئەو دەبێ بەخەڵک بڵێ بۆچی هەل و مەرجەکەی بە هەڵە هەڵسەنگاند و دوژمنی نەناسی و هەڕەشەکانی بە هەند وەرنەگرت. خەتایەکی گەورەی کاک مەسعوود و ئەوانەی وا لایەنگری بەرێوەچوونی گشتپرسییەکە بوون ئەوە بوو ناوماڵی کوردیان ڕێک نەخست واتە بە بێ زەمینەی ناوخۆیی و ئامادەکردنی بنەماکان ویستیان بینایەیەک لە حەوا دابنێن. یەکگرتوو نەبوونی ماڵی کورد گەورەترین بەڵای هەموو ئەو ساڵانە بووە کە کورد دەسەڵاتێکی بۆخۆی مسۆگەر کردووە. واتە لە ١٩٩١ بەدواوە تا ئەمڕۆ هەوڵی جیددی بۆ یەکگرتوویەکی ڕاستەقینەی لایەنە کوردییەکان لە باشووری کوردستان نەدراوە و یەکگرتوویی ڕواڵەتیش دوای ئاشتبوونەوەی کاک مەسعوود و مام جەلال لە ئەمریکا، تەنیا لە لای سەرەوەی حزبەکاندا بووە و هەرگیز قاعیدە واتە ئەندامان و لایەنگرانی حزبەکان یەکیان نەگرتووە هیچ، دژ بە یەکتریش وەستاون. ئەو قسانەی وا لاهوور شێخ جەنگی و شەهناز برایم ئەحمەد دەرحەق بە پارتی و بارزانی دەیکەن تەنانەت ئێران و حەشدی شەعبیش نەیانکردووە.

ئێستا کە هەموو شت تەواو بووە و کورد دۆڕاندوویەتی، بۆ ئەوەی پێش بە دۆڕانی زیاتر بگیرێت، دەبێ خالیسانە و موخلیسانە هەوڵی ئەو یەکخستن و یەکماڵ بوونە بدرێت. لە نەبوونی ئەودا دوژمن بە هاسانی دەتوانێت جارێکی دیکە و دەیان جاری دیکەش باقڵ تاڵەبانییەک بدۆزێتەوە کە وەک ئەسپی تڕۆوا دوژمن بێنێتە ناو قەڵای دەسەڵاتداریمانەوە.

ئەوە دەرسی مێژووە. ئەگەر کورد لە ڕابردوو فێر نەبووبێت با لەو کارەساتە دەرس وەربگرێت دەنا ئەمڕۆمان چووە هیچ، سبەینێشمان ئەلفاتیحا! بەڵام دەکرێ وا نەبێت بە مەرجێک بەخۆماندا بچینەوە و لەبیری لادان و دەرکردن و پاککردنەوە و فەوتاندنی یەکتردا نەبین. هێزەکان لەکوردستان بەرانبەرن و قورسایی لایەنێک بە سەر ئەوانیتردا، ئەگەریش هەبێت، زۆر نییە. لە بارودۆخی ئەو هاوسەنگییەدا تاقە ڕێگا قەبووڵ کردنی لایەنەکانی دیکە و ناحەزەکانمانە.

با یەکگرتوو بین، با پشت بە یەکتر ببەستین نەک بە دوژمن، با پەرلەمان کارا بکەینەوە، با هەڵبژاردنی نوێ لە سەر بنەمایەکی نوێی بەراستی دیموکراتییانە بەرێوەبەرین، با حکوومەتێکی هەمەگیر لە هەموو لایەنەکان پێک بێنین، با حزبەکان باوەڕی لەدەستچووی خەڵک بگەڕێننەوە لای خۆیان، با ڕاشکاوانە لەگەڵ یەک بدوێین، با بنەمایەکی قایمی سیاسی بۆ وڵات و خەڵکەکەمان دابمەزرێنین، با ناحەزەکانمان قرت نەکەین؛ دیموکراسی ئەوەیە.